

južno obréžje jezera Bangweolskega. Dné 1. vélikega travna leta 1873. pa je umrl slavni potovalec v vasi Čitambo za hudo grižo. Leta 1874. prišel je angleški poročnik Cameron na Tanganiko z mnogim blagom in s pomočjo za Livingstona. Našel ga je sicer ob jezeru, ali — mrtvega! Livingstonovi zvesti sluge, sosebno Susi, prinesli so pokojnika do vzhodnega obréžja, od koder se je truplo prepeljalo na Angleško in dné 18. malega travna leta 1874. položilo k počitku v Londonu v westminsterski opatiji, kjer Angleška pokopuje najslavnejše svoje sinove.

Od leta 1873. do 1874. udeležil se je Stanley angleške vojne proti kralju Ašantijev v Afriki. V spremstvu angleškega vojskovodje Wolseleya je šel na »Zlato obréžje« in bil potem prisoten v vseh bitkah. Napósled so premagali Angleži Ašantijevce in jim razrušili stólno mesto. Velezanimiva so poročila, katera je pošiljal o tej vojni svojemu časniku. Povrnil se je v London in se tam prav resno pripravljaj, da bi nadaljeval slavnega Livingstona delo. Z veliko marnostjo je prebiral drugih znamenitih potovalcev poročila o notranji Afriki.

(Dalje prihodnjič)

Vzdúh in njega vpliv na človeško zdravje.

Spisal Jožef Rakež.

Tedina stvar, ki se nam v sedanjem časi še podaje »gratis« na zemlji naši, ta je vzdúh ali zrak. Vse druge le količkaj važne reči so že preobložene s posrednimi in neposrednimi davki. V večjih mestih treba dandanes plačevati ne samó vsakdanji kruh, nego tudi vodó, poulično luč in marsikaj drugoga, o čemer stanovnik na deželi nima niti pravega pojma. Mnogokdo, ki motri vse s površnega stališča, utegne torej misliti, da je vzdúh izvéstno neka nepotrebna in ničvredna stvarca; saj ga še niti ne vidimo. In vender je vzdúh navzlic res nekamo čudnemu preziranju od strani finančnega ministra in njega organov — prvi in neobhodni uvèt sleharnemu organskemu življenju. Brez zadostne množine

vzdúha ne more živeti nijedno organsko bitje. Sosebno pa je človek, najumetalneje sestavljeni organizem, króna vesoljnega stvarstva, zelo občutljiv v tem oziru. Ako mu le za malce časa nedostaje vzduhá, pretrga se življenja njegovega nit — človek se uduší.

O žalostni tej istini se je že marsikdo osvedočil proti svoji volji. Naš kmet jo izraža na svoj način. Kadar poséti svojega znanca-bolnika, tolaži ga z besedami: »Ne bodi čmeren! Saj bodeš zopet okreval. Samó toliko pazi, da ti sapa ne uide! —«

Sape nam je torej treba, dokler živimo. Vsak človek vleče neprestano vzduh váse ter ga zopet izdihava. Čemu to? Zakaj vzduh, ki ga vdihamo, ne ostaja v nas? Kam se izgublja sploh vzduh, ki ga vdihavamo? Na to zadnje vprašanje mi bode pač vsakdo odgovoril: v pluča.

Čemu so torej pluča?

Najlože in zajedno najjasneje odgovarjamo s prispodobo. Ako zanetimo ogenj v péči in pustimo, da prihaja zrak skozi vrátca v peč, gorí in praskoče, da je veselje. Ako pa zaprečimo zraku pristop, ogenj ugasne. V kateri zvezi je zrak z ognjem? Zrak mu privaja kisíka, ki se spaja z vodíkom in ogljikom, iz gorečih drv se razvijajočim. Iz tega spajanja se poraja ogenj.

Uprav isto se dogaja v našem telesu; tudi njemu treba kisíka, da se morejo ž njim spajati rekše zgoreti vodík in ogljik, ki sta po hrani nakopičena v našem telesu. To je tudi vzrok, da je v našem telesu vročina večja, negoli izven nas. Dokazano je pa tudi, da se po dihanji vzduh izpreminja, da vzduh, ki ga vdihavamo, ni jednak z ónim, ki ga izdihavamo, ampak da je v prvem več kisíka, a menj dušíka in ogljikove kisline. (V izdihanem vzduhu je 5% menj kisíka, a zajedno 5% več ogljikove kisline.)

Kar smo zgoraj pripomnili v obče, hočemo zdaj natančneje razložiti.

Znano je pač vsakemu omikancu, da je kri ona hraneča tekočina, iz katere nastajajo ter srkajo življenje vsi mnogolični deli našega telesa. Kri ima v sebi vse snóvi, od katerih se je zgradilo in se vedno zgraja in pomlaja naše teló. Da more kri izvrševati nalogo svojo, mora vedno krožiti in prihajati na vsako mesto. In na vsakem mestu telesa namešča in obnavlja vse, kar se je obrabilo bodisi s telesnim, bodisi z duševnim delom. Ondu pa tudi povsod vzprejema váse vse izgorele in iztrošene tvaríne; prej jasnordeča kri se vrača k srcu — temnordeča, venozna; onečiščena, prenasičena je zlasti z ogljikovo kislino.

Takšna kri se mora sčistiti, da bode zopet sposobna hraniti in kuriti naše teló. To čiščenje se vrši v plučih in sicer po vzdúhu.

Pluča so liki goba polna drobnih mehurcev, ki so prepleteni s tankimi krvnimi žilicami, s takozvano kapilarno ali laskovično mrežo. Kadar človek dihne iz sebe, takrat se vsi ti mehurci nekoliko izpraznijo in pluča se skrčijo; a kadar vleče vzdúh váse, napolnijo se vsi mehurci in pluča se nabreknejo.

Iz desnega srčnega prekáta prihaja kri po plučnih dovódnicah v pluča ter ondu napaja njih laskovično mrežo. Od zunaj pa predira vzdúh skozi nos in usta v dušnik in odtod v plučne mehurce. Ondu je vzdúh samó po tanki kóžici ločen od krvi. Po fizičnih zakonih se torej ogljikova kislina venozne krvi izmenjava s kisikom vdihanega vzdúha. Kisik po krvi usvójen króži ž njó po telesi služèč v hrano njegovim raznim delom — ogljikova kislina pa prihaja po istem poti, po katerem predira vzdúh v pluča, ž njim navzven.

Vsak človek mora vdihati vzdúh, da si usvaja njegov kisik, a izdiha in vrača mu ogljikovo kislino.

Umevno je torej, da mora vzdúh, ki ga vdihamo, imeti v sebi pristojno množino kisíka ter ne smé biti onečiščen z drugimi kvarnimi tvarínami, skratka: vzdúh mora biti dober in čist.

Ako zdravje imenujemo pravilno stanje telesa svojega, rekše vseh organov in njih opravíl, torej je dober in čist vzdúh najvažnejši uvèt človeškemu zdravju.

Saj vedo že vsi lajiki, da je okrevaločemu bolniku treba dobrega in čistega zrakú. Vzdúh na planem, osobito v solčnih gozdih, prija vsem bolnikom in speší ozdravljenja malone v vseh boleznih. Vzduh na planem ima v sebi dosti kisíka; kajti vse zelene rastline izparivajo kisik. V velikih obljudenih mestih so v tem oziru zlasti drevoredi in razni nasadi velicega pomena za njih zdravstveno razmerje.

Ugodni vpliv, ki ga imajo kopélji po toplícáh in potovanja na zdrave in bolne ljudi, ima se najprej pripisati čistemu vzdúhu.

Zdravniki mnogim boleznim ne vedo družega leka nego čist zrak; radi tega pošiljajo bolnike iz mesta in ravnín v planíne, kjer je obično zrak najčistejši. Isti zdravniki naglašajo in svetujejo vedno in vedno: »Naužij se vzdúha na planem in poleg se zmerno giblji!»

Nasprotno pa utegne vzdúh v slabem zmyslu vplivati na zdravje naše:

I. Ako se v njem kisik, dušik, ogljikova kislina in vódna para ne nahajajo v pristojnem razmerji.

2. Ako se predručajijo njega fizikalna svojstva.
3. Ako je onečiščen s prahom, z dimom in drugimi kvarnimi stvarmi.

II.

Normalni vzduh ima v 100 utežnih delih 23·18 kisíka, 76·76 dušíka in 0·03 ogljikove kisline. To razmerje se v vzduhu pod milim nebom le zelo redkokdaj znatno izpremeni. Kakó si naj tolmačimo to čudno prikazen? Saj nam je znano, da se posamezne sestavine vzduhove neprestano menjavajo. V vročih zemljah hlapí iz mórja neizmerna množina vóдне pare; v velikih mestih se porabi od sile kisíka, a razvija se ogljikova kislina; v gozdih in na polji pa izhlapéva listje in trava sam čist kisík. Kakó to, da nikjer v zraku ne prevlada jedna sestavina, da nikjer ni samega dušíka, samega kisíka, same ogljikove kisline; kakó to, da vlada povsod pravo razmerje? Kdo vse to zmeša s takó spretno rokó, da človek povsod nahaja óno méšanico, ki jo zovemo dober in čist zrak?

Prirodni zakon pravi, da lažje teló plava nad težjim; mehur poln zraka plava na olji, olje plava na vódi, voda na živem srebru. Ta zakon veljá za vse stvari, samó ne za plinove. Sestavine zraka so plinaste. Tudi plinovi niso jednako težki; kisík je težji nego dušík, a lažji od ogljikove kisline. Po omenjenem zakonu bi imela torej ogljikova kislina plavati na zemlji, na nji kisík in nad njim dušík. A čudne li izjeme! Vsi plinovi se vzajemno mešávajo navzlic različni téži. Po tem je lahko umevno, zakaj so vse sestavine vzduha med seboj takó pravilno izpremésane. Dodajmo k temu še veter, ki piha zdaj blizu zemlje, zdaj zopet zgóraj nad oblaki, zdaj lahno véje, zdaj zopet tuli in razsaja; veter tedaj tudi dôkaj pripomore k temu, da se vzduh povsod zjednači in da se nikjer preveč ne nakopiči ogljikove kisline in drugih pogibeljnih plinov.

Vzduh na planem ima torej v sebi vedno dosti kisíka. Ali tudi v prenapoljenih tesnih prostorih množina kisíka le v redkih slučajih pojema v toliki méri, da bi naše zdravje v tem oziru trpelo težke kvare. Največji opasnosti so pač izpostavljeni rudokopi, često delajoči v vzduhu, ki je po vplivu »tréskovih sâp« — Schwaden, schlagende Wetter — prenasičen z dušíkom, a nedostaje mu kisíka v zadostni méri.

V vzduhu se nahaja tudi ogljikova kislina. V normalnem vzduhu je je jedva 0·03%. Ako se ogljikova kislina množí v taki méri, da narase do 3 - 4%, utegne nedvojbeno nastati kvarna našemu zdravju.

Od kod prihaja ogljikova kislina v vzduh? Najprej po človeškem dihanji. Človek uporablja, kakor smo že omenili, iz vzduha kisik in izdihava vánj ogljikovo kislino. V prostorih, kjer biva delj časa po mnogo ljudij, pokvari se vzduh hitro s tem škodljivim plinom. To se dogaja zlasti često v prenapoljenih, slabo prevetrávanih sobanah, n. pr. v učilnicah in delavnicah, na srednjem krovu velikih ladij, ki prevažajo siromašne evropske izseljence v Ameriko.

V zaprtih prostorih onečišča tudi vsako gorênje in vsaka svečáva vzduh z ogljikovo kislino. V naših stanovanjih nam je sósebnó v poštev jemati lojéve sveče, ógrščično olje, petrólej in svetilni plin. Z vsemi temi svečávami se poveča množina ogljikove kisline, najmenj z lojem in oljem, več s petrólejem, osobito pa s svetilnim plinom. Svetilni plin pa je še sósebnó opasen radi hudega otrova, ogljikovega okisa, ki se nahaja v njem. Ogljikov okis se utegne izpremeniti naravnost v smrtonosnega. Ondu, kjer rabi svetilni plin, pripetí se lahko, da iz odprtih pipic ali iz póčenih cevij uhaja plin in je potem opasnost, da se ne udušé samó ljudje po ogljikovem okisu, temveč da se plin zapali in razpóči. Na vso srečo se ovaja ta plin že po neugodnem vonji.

Mnogo ljudij se je tudi že udušilo s tem, če peč nima dobrega prepíha ali če se zaklópnica zaprè in je še živo oglje v péči. Zlasti ondu, kjer se kuri s premogom, napolni takisto prostor lahko več ali menj že prej omenjeni, jako pogibeljni ogljikov okis.

Vzduh, v katerem se nahaja več nego 1°/₁₀ ogljikove kisline, mora se smatrati slabim ter zdravju našemu kvarnim.

Onemu čudnemu zopernemu duhu, ki nam vstopivšim v prenapolnjene sobane veje naproti, ni vzrok ogljikova kislina in kóžno izparivanje, nego bistveno neka druga tvarina, o kateri izpregovorimo pozneje.

Z vsakim dihom izpuhtí iz živali in človeka ogromna množina ogljikove kisline. Upravičeno je torej vprašanje: ni li opasnost, da se vzduh v teku časa vedno bolj okuži in onečisti s tem kvarnim plinom? Gotovo, ako ne bi priroda skrbela za to, da se ogljikova kislina zopet porabi v toliki méri, v kolikeršni se poraja. Ogljikova kislina je namreč poglavitna hrana rastlinam. — Človek in živali vedno vdihavajo kisik ter izdihavajo ogljikovo kislino; a pri rastlinah je baš nasprotno. Rastline se hranijo z ogljikovo kislino in izdihavajo kisik. Padajoči dež vleče ogljikovo kislino s sabo v zémlo in jo privaja do korenin, ki jo pijó zajedno z vodó. Takisto srka vsaka bil skozi šuplje ali pore

svojega listja neprestano ogljikovo kislino, iz katere obdrži ogljik za zgradbo in rast svojega telesa, a kisik izpariva zopet iz sebe.

Vsak list na polji in v hosti, vsaka travca je torej čistilo vzdúha.

Kakor je ogljikova kislina za živali in človeka kvarna, takisto je potrebna in koristna za rastline. Da ni ogljikove kisline v zraku, ne bi mogle rasti ni trave ni drevesa; zemlja bi se skoro pretvorila v žalostno puščobo; a ko bi nedostajalo rastlinstva, morale bi končno tudi poginiti živali in človek.

Evo krasnega dokaza modrosti božje! Evo divnega zakona prirodinega! Živali skrbé za hrano rastlinam, a rastline čistijo vzdúh, da more v njem živeti živalstvo!

III.

Vzdúh utegne škodovati človeškemu zdravju, ako se predru-gačijo njega fizikalna svojstva, rekše ako se povéča, oziroma poniža njega normalni tlak ali njega normalna toplína.

Zračni tlak merimo po barometrih. Znano je, da se v teku jed-nega dneva zračni tlak nekoliko izpreminja; a tá menjava nima znat-nega vpliva na naše blagostanje. Ako se pa zračni tlak izdatno po-viša ali zniža, vpliva ta izprememba na naš organizem in sicer tako-le:

Ako zračni tlak pojema, t. j. ako se vzdúh stanči, človek diha hitreje, žila mu bije češčeje. To se dogaja sósebno pri ljudéh, ki plezajo na visoke goré, in pri zrakoplóvcih. Človek čuti, da mu je grlo suho, da težkó požira; obilen pot mu oblije teló, žeja ga tare, bolí ga glava, iz nosa in ušés se mu pritaka krí — obhaja ga omótica, zaspánost in napósled popolna nezavest.

Vsi ti omenjeni pojavi, ako se delj časa opažajo na jedni osebi, značijo nam v svoji celokupnosti neko posebno bolezen, ki jo zovemo »mal des montagnes« — górsko bolezen — »puna« v Ame-riki. — Objavlja se sósebno pri rudokopih v južni Ameriki, ki delajo na visokih Kordilerah v rúdnikih, nahajajočih se 3—3500 m nad mór-skim površjem.

Ako zračni tlak, ki objema naše teló, znatno narasta, diha človek počasneje, žila mu bije redkeje. Značajna prikazen v takih slučajih je neko bolešno šumenje po ušesih — vónj in ukús pojemata, govor je mučen in težaven. Ako se človek delj časa izpostavlja vplivu takšnega povišanega tlaka (n. pr. delavci, ki gradijo mostove čez velike reke,

potapljalci, ki se delj časa mudé pod vodó), utegne se v njegovem organizmu razviti opasno bolešno stanje; zlasti obolé zlahka pluča, možgáni in hrbtenjáča.

Kar se tiče toplíne (temperature) vzdúha, utegne tudi le-tá vplivati na nas v slabem zmyslu. Ako n. pr. človek delj časa žíví v kraji, katerega povprečna letna toplína znaša po prilíki + 12° C, zdajci pa se preseli v kraj, kjer je povprečna toplína dvakrat tolika, le-tá izpremembra nikakor ni brez pomena za dotičnika, vsaj ne spočetka. Človek se mora tej izpremambi stoprav privaditi. — Sevéda sodelujejo v takih slučajih še drugi vzroki; óni kraj, ki ima dvakrat večjo toplíno od poprejšnjega, ima tudi drug zračni tlak in drugo množino vóдне pare v vzdúhu, skratka: le-tá kraj ima drugačen »klima«. Človek prišedši v ta kraj se mora novemu podnebjú stoprav privaditi, mora se »aklimatizirati«. — Pojem »klima« v splošnem pomenu združuje v sebi, kakor učí Humboldt, vse óne izpremembe v vzdúhu, ki utegnejo vplivati na naš organizem. Poleg zračnega tlakú in vlažnosti vzdúha bodi v prvi vrsti toplína predmet našega uvaževanja v tem oziru.

Vpliv toplíne na človeško zdravje moremo proučevati le s tem uvétom, ako zajedno ž njo uvažujemo vlažnost — rekše innožino vóдне pare, ki se nahaja v vzdúhu.

Kakó vpliva visoka toplína?

Tu nam je razločati:

Topel in vlažen vzdúh vpliva blizu takó le: Človeka obhaja neka čudna lenoba na duhu in telesi, zmožen ni za nikakeršno delo. — Italijani so to položje nazvali »dolce far niente.«

V istem razmerji, v katerem rase vročina, bije tudi žila hitreje, človek diha češče.

Ako se človek delj časa izpostavlja direktnemu vplivu solnčnih žarkov v taki vlažni vročini kakor n. pr. vojaki na poti, vnamejo se mu često možgáni; takšen človek utegne umreti za solnčarico ali insolacijo (Sonnenstich).

Topel in suh vzdúh ni takó opasen našemu zdravju. Človek ne čuti v sebi óne čudne lenobe in poleg tega ga oblije obilen pot. Vplivu toplega in suhega vzdúha so zlasti izpostavljeni delavci v velikih kováčnicah.

Nizka temperatura ne vpliva niti zdaleka takó kvarno na zdravje naše, nego vročina, izvzemši sevéda óne slučaje, v katerih se mraz delj časa vzdržuje na izredno nizki stópinji. Pri vseh ekspedicijah v severno-polarne krajine, kjer je temperatura često pala na — 47° C, umrlo je povprečno le po 2·5% vseh udeležencev.

Tudi tu treba razločati vlažen in suh vzdúh. Mrzel in vlažen vzdúh je kvarnejši, ker našemu telesu odteguje več toplote; on je skoro v vseh slučajih vzrok préhlađa in boleznim iz préhlađa izvirajočim. Sèmkaj spada tudi škodljivi vpliv vlažnih novih hiš o zimskem časi.

Stoprav, ako mraz izredno hudó pritiska na človeka, ki je brez obrambe njemu izpostavljen, obide človeka neka srčna tesnôba; žila bije počasneje, dihanje se ustavlja, končno pade v nezavest — kri se strdi in zmrzne v zunanjih delih telesa.

IV.

Ako gledaš v vzdúh okolo sebe, ne vidiš obično ničesar v njem; zdí se ti povse čist. Toda uprí okó na solnčni žarek, ki skozi okno predira v sobo, in zdajci opaziš, da vzdúh, ki ga solnce razsvitlja, ni čist, temveč da v njem plavajo nebrojne jako drobne stvarce. Vse to, kar ondu opažamo v vzdúhu, nazivljemo s splošno besedo »prah.«

Kaj znači to nazivalo? Od česa je sestavljen prah?

Ako gledaš s prostim očesom prah, ki je padel na mizo, stôle in ostalo pohištvo, zdí se ti, da je sestavljen od povse enakih kóscev. A deni malce tega prahú pod povekšalno steklo — kaj vidiš ondu? — Mrvice od kreména, stekla, apna, peska in raznih kovín, ki jih je veter z úlic v sobo donesel — in vse to v mnogoterih oblikah. Dalje najdeš v práhu drobne kósce oglja, dláčice, tanka vlákenca (večinoma od naše obleke) i. t. d. Napósled naletiš na raznovrstne plésni in glívice, med katere spadajo tudi zloglasne »bakterije.«

Vse te sestavíne prahú izvirajo obično iz naše bližine. A često jih utegne veter donesti tudi iz daljnih krajev, takó n. pr. raznaša veter pepel iz vulkanov časih po sto milj na okrog; pesek afrikanskih puščav prihaja po vetru čez Sredozemsko mórje v Evropo.

Tudi v najčistejšem zraku se nahaja nekoliko prahú. Z vsakim dihom potegnemo váse na tisoče in tisoče prašnih atomov. Sósebnó oblagodarjen v tem oziru je vzdúh v vélikih mestih po cestnem práhu. Ondu utegne res škodovati našemu zdravju.

Vsakdo je že izkusil sam, da mnogo prahú nahudi našim očém in takisto tudi plučam osobito slabih ljudij. — Ulice na Dunaji so večinoma pomóščene s trdim granitom. Po tem tláku dirja nepretrgoma nebròj vóz in gomazí ogromno ljudstva; vrhu tega pa brije često še rezák veter — v ondotnem vzduhu je torej vedno dôkaj

ostrega prahu in to je gotovo jeden bistvenih vzrokov, da ondu toliko ljudij pomrè za plučnimi boleznimi.

Kvarnemu vplivu prahu so izpostavljeni vojaki na poti zlasti o vročem poletji — delavci pri mnogokaterih obrtih n. pr. málinarji, kamenoseki, klobučárji i. t. d. Pri takih ljudeh se objavljajo takozvane »obrtne bolezni«, osobito na plúchih.

Najvažnejšo vlogo med temi nebrojnimi prašnimi atomi, ki z vsakim vdihom predirajo v naša plúča, imajo brez dvojbe — bakterije, óne neskončno majhne in neskončno lahke glívice, ki se nahajajo malone v vsakem vzdúhu. Bakterije so, kakor je dognala modérna znanost, provzročiteljice in prenašateljice vseh kužnih boleznij in žal! ubogi človek doslé nima izdatnega pomočka, da bi se jih čuval!

Pisalec teh vrst je izkušal že na drugem mestu*) načrtati njih velikanski vpliv; torej bi bilo odveč, ako bi tukaj o njih dalje razpravljal.

A izpregovoriti nam je na konci razprave še nekaj o kemiških otróvih, ki se nahajajo v vzdúhu.

Iz dimnikov raznih fabrik se razširja po vzdúhu tisoč otrovni pár, katere kužijo vso okolico, zlasti v velikih, industrijalnih krajih.

Druge otróve v vzduhu povzročá človeško in živalje dihanje. O tej priliki nikar ne mislite na bakterije. Kakor dokazujejo najnovejše preiskave, so plúča prava past in mreža za ta opasna mikroskopična bitja. Ta bitja obtičé v plúchih in vzdúh, ki iz njih izpuhtí, dókaj čistjši je v tem oziru od ónega, ki predira vánja.

Človek izdihava ogljikovo kislino. Le-tá je tudi otróv, ako se v preveliki množini nahaja v vzdúhu. A omenili smo že, da je nam ni v toliki méri jemati v poštev. Pač pa nam ni smeti zamolčati neke druge istine, ki se je baš predlansko leto neovržno dognala.

Že pred leti se je dokazalo, da v gnijočih organskih tvarinah po vplivu bakterij nastajajo otróvi silnega učinka, takozvani »ptomaini« — francoska učenjaka Brown-Sequard in d'Arsonval sta predlansko leto do istine dognala, kar so drugi že davno prej slutili — da namreč tudi živeča živalja bitja tvarjajo v sebi otróvne snóvi, katere sta imenovala »leukomaine«.

Tudi vzdúh, ki ga človek izdihava, ima v sebi neko posebno otróvno tvarino — anthropotoxin.

Kakor nekatere rastline izdelujejo silne otróve n. pr. morfin, strychnin, digitalin — takisto tudi živali in človek tvarjajo v svojih tkaninah opasne otróvne snóvi. Kdor pozna ustroj telesa našega, ne bode se čudil, da človek tá otróv izdihava v podobi pare.

*) Glej »Ljubljanski Zvon«, 1890., I. zv. na 17. — 23. str.

Ured.

Kakor n. pr. med rastlinami volčja češnja (páskvica), med živalimi modrás, takisto ima tudi človek svoj strup! S tem faktom raztolmačimo mnoge prikazni.

Oglejte si samó bledé obraze ónih, ki prihajajo iz prenapolnjene plesne dvorane, iz gledališča, iz ponočne kavarne; spomnite se samó ónih mučnih občutkov, ki vas obhajajo, kadar stopite v slábo ali prav nič prevétrano, četudi prostorno sobo, ki je natlačena z ljudmi do zadnjega kotička.

Istina je sicer, da človek samó v izrednih slučajih s tem svojim strupom utegne otrovati svojega bližnjika. Za svojega brata ima človek itak mnogo silnejših otróvov na razpolago: zavist, obrekovanje in neizprosno zatiranje in preganjanje, in vse to često pod lice-mersko krinko prijateljstva! —

Metafora govóri o strupeni zavisti, vročinskem pohlepu i. t. d. Te metafore utegnejo biti istinite, istinitejše nego so mislili óni, ki so jih izumili. Kdo more dandanes še zanikavati, da niso v istini zgoraj omenjeni »anthropotoxini« óni činitelji, ki zastupijo človeku možgáne ter provzročajo vsa ta slaba svojstva njegova?!!

Vsa bitja, ki živé na naši zemlji, med njimi posebno človek, tvarjajo torej v svojem telesu pristne otróve. Pač primeren predmet za pesnika-naturalista v denšnjem času, ko malone vés svet priseza na Zolovo evangelije!

Završujem razpravo svojo z duhovitimi besedami, ki jih je o tej stvarí izustil nedavno umrši slávni kemik francoski:

»Človeški organizem je, kakor priča modérna znanost, pravi kemiški laboratorij za vsakovrstne njemu hasnovite snóvi, a zajedno gnezdišče nebrojnih bakterij in fabrika, v kateri se izdelujejo opasni otróvi. Vse to se gaja in vrši pod vplivom solnčnih žarkov. Solnce razsvitlja z zlatim odsevom rmene lasce nežnega otročiča ter barva mehko njega lice, ali zajedno nudi činiteljem raznih boleznij močí, da se zavržejo v njega teló in zatró mlado življenje često v najlepšem cveti; — isto solnce daje cvetlici vonjavo in strychninovemu drevesu njega silni otróv.«

